

Andreaskerk, 17 en 18 december, vierde zondag van de Advent

INLEIDING

LUISTER!- dat is het thema van de laatste zondag van de advent. Vandaag ontmoeten we een paar mensen die in duistere omstandigheden luisteren...aandachtig luisteren...stilstaan bij wat is. Allereerst in de evangelielezing: Jozef. Hij krijgt voor zijn kiezen dat Maria, voor ze gingen samenwonen, zwanger is. Op buitenechtelijke zwangerschap staat de doodstraf via steniging (Zie het boek Deuteronomium). Hij nagelt haar niet aan de schandpaal. Hij volgt niet blind de wet. Hij luistert naar de impulsen van zijn hart. Hij wil liever dat er recht wordt gedaan aan een mens dan aan de wet. Hij wil haar niet in opspraak brengen en besluit in stilte van haar te scheiden. Dan verschijnt in een droom een engel. God geeft het zijn beminden in de slaap. Hij hoort Gods Stem en geeft daaraan gehoor. In de overweging gaan we luisteren naar een weduwe en een journalist die aandachtig luisteren midden in de duisternis.

EERSTE LEZING: uit de brief van Jakobus 5,7-8

Een brief vol pittige vermaningen om niet achterover te leunen, maar werk te maken van je geloof. Als je gelooft, maar geen goede dingen doet, dan is je geloof zinloos. Aan het einde van zijn brief heeft Jakobus een boodschap van hoop. Luister maar:

Vrienden, heb geduld, en wacht op de dag dat de Heer terugkomt. Luister! In de lente en in de herfst wacht een boer tot het gaat regenen. Dan gaat alles groeien en dan kan hij een grote oogst van het land binnenhalen. Maar tot die tijd heeft hij geduld. Heb geduld, net als de boer, en houd vol! Want de dag dat de Heer terugkomt, is dichtbij.

TWEEDE LEZING: Uit het evangelie volgens Matteüs 1,18-24.

De geboorte van Jezus Christus vond plaats op deze wijze. Toen Maria zijn moeder, werd uitgehuwelijkt aan Jozef, bleek zij voordat zij samenkwamen zwanger van de heilige Geest. Omdat Jozef haar man een rechtvaardige was en haar niet in opspraak wilde brengen, dacht hij erover in stilte van haar te scheiden. Terwijl hij dit in de zin had, verscheen hem in een droom een engel van de Heer die tot hem sprak: "Jozef, zoon van David, vrees niet Maria, uw vrouw, tot u te nemen; het kind in haar schoot is van de heilige Geest. Zij zal een zoon ter wereld brengen die gij Jezus moet noemen, want hij zal zijn volk redden uit hun zonden." Dit alles is geschied opdat vervuld zou worden wat de Heer gesproken heeft door de profeet die zegt: "Zie de maagd zal zwanger worden en een zoon ter wereld brengen en men zal Hem de naam Immanuël geven." Dat is in vertaling: God met ons. Ontwaakt uit de slaap deed Jozef zoals de engel van de Heer hem bevolen had en nam zijn vrouw tot zich.

OVERWEGING

Hoor naar de Advent! Hoor is het jaarthema. Hoor wordt vandaag LUISTER. Luisteren in de zin van: aandachtig luisteren. Iets echt toelaten. Binnen laten komen. Onder ogen zien. Aandachtig luisteren naar je binnenwereld. Stil worden. Staan blijven, ook bij de chaos die in

me naar boven komt. Toelaten van je vragen. Beluister ze. Niet alleen naar binnen, ook naar buiten met je aandacht. Naar de ander, je naaste, probeer het zonder oordeel. En naar de wereld. Luister met je hart naar onze wereld vol oorlog en wapengekletter. Vol tegenstellingen. Deze wereld met zijn executies en excuses. Een wereld van ik-eerst. De wereld draait dooerrr-zo lijkt het steeds vaker. Aandachtig luisteren ook naar God, die in ons geboren wil worden. Luister naar de stilte van de Advent: Er is een Licht dat het aardedonker overwint. Ga niet meteen in de doe-stand. Wacht en verwacht. Heb geduld. God is met ons, met jou. Doorleef, doorworstel tot de hemel opengaat.

Een vrouw vertelt: "Tien jaar geleden overleed mijn man aan kanker. Ik zocht meteen een oplossing voor dit grote verlies en verdriet: Hard werken en de schouders eronder. Al vrij snel dacht ik alles op de rit te hebben. En toe was aan een nieuwe relatie. Hieronder zat een diep verlangen-zeg ik nu luisterend naar mezelf. Dat alles weer normaal zou zijn. Ons gezin weer compleet en heel. De kids hebben weer een vader. We hebben weer normale vakanties en weekends. Maar het werd niet heel. Het ging alleen maar stuk. Het zou nooit meer worden als toen. De weekends, vakanties, doordeweekse dagen niet. Ik kon er eigenlijk geen weg in vinden. Ik kreeg het niet bij elkaar. Ik kon me niet voorstellen dat die chaos ooit geheeld zou worden. Aan een vriendin vertelde ik snikkend over mijn leven in de woestijn. Ze luisterde en luisterde. Alleen op het einde zei ze: Ik heb een verhaaltje voor je: Kisa Gotami en het mosterdzaadje. Kisa heeft net haar zoontje verloren. Ze draagt hem in de armen en loopt er radeloos mee door de straten. Op zoek naar een medicijn om hem tot leven te wekken. Uiteindelijk komt ze bij Boeddha en ze smeekt hem om een geneesmiddel. Boeddha zegt: 'Begeef u in de stad. Ga bij ieder huis naar binnen en vraag om een mosterdzaadje. Eén voorwaarde: Het mosterdzaadje moet komen uit een huis waar nog nooit iemand is overleden. Ze gaat verheugd op pad. Maar in het eerste huis is net iemand gestorven. In het tweede ligt iemand opgebaard. En zo ging het maar door. Iedereen had al een familielid verloren. Dan beseft Kisa Gotami: 'Mijn lief kindje, dit treft niet alleen jou, maar alle mensen.' Ze begroef hem in de jungle en vertelde Boeddha het mosterdzaadje niet meer nodig te hebben. Zo eindigde mijn vriendin haar verhaal. Ik zei het niet, maar het verhaal maakte me boos en verdrietig. Ik hoorde er kritiek in: 'Je moet niet zo zeuren. We lijden allemaal. Waor is niks?' Jaren later hoorde ik het verhaal dieper: Kisa beseft dat lijden deel is van het leven. Iedereen krijgt ermee van doen. Alles is onbestendig en vergankelijk. Ze staat toe dat dit zo is. En door dit heel diep te laten doordringen, kon ze het loslaten. Na vier jaar tegensputteren kwam ik tot het besef: Er zit niks anders op dan te aanvaarden wat mij is overkomen. Accepteren dat het nooit meer wordt zoals het was. Er kwam licht in de duisternis. Een omkering in mijn proces. Ook al was er niets veranderd. Mijn man is nog steeds dood. Maar het schijnbaar onmogelijke kwam bij elkaar. Waar geen weg leek te zijn, loopt nu een spoor.

Een journalist schrijft een brief aan een bekende psychiater: "Volgens mij heb ik last van een klimaatdepressie. Bij alles wat ik gebruik en consumeer in deze neoliberale hel grijpen mij de angsten naar de keel. Ik ga gebukt onder vliegverdriet, plasticpaniek, biefstukberouw, autorexia en smulschroom. Wilt u eens naar me luisteren? Mag ik eens bij u op de sofa komen liggen? U hoort, deze man heeft echt toegelaten wat de gevolgen voor het klimaat zijn van het rijden in een auto, het eten van vlees, gebruiken van plastic. Hij heeft ook aandachtig naar zichzelf geluisterd-wat het met hem doet. Het antwoord van de psychiater gaf mij hoop. Is voor mij een licht in de duisternis van deze tijd. Ik ga niet de hele brief voorlezen. (Die ligt achter in de kerk en kunt u straks meenemen. Ik raad het u echt aan).

Maar wel een van zijn laatste zinnen: “Het onder ogen zien van de onrechtvaardigheid van de wereld is een voorwaarde om als mens te bestaan. Het zich zelfgenoegzaam terugtrekken in een waan dat alles in orde is, is niet wat ik zou noemen ‘bestaan’. De ‘verborgen tranen van de wereld’ niet zien is niet normaal. Armoede....de miserie van de vluchtelingen en de klimaatproblematiek zien en vervolgens tot engagement overgaan is de ware zin van het bestaan. Om dat te zien moet je eerst ‘horen’ en er een beetje ongelukkig door zijn, dat klopt.” ...Voor mij zit de hoop bij de mens die luistert met aandacht. En wacht en verwacht. En luistert naar Gods Stem in zijn hart en vandaaruit handelt. Ieder op zijn wijze. Of het lukt? Het lijkt verder weg dan ooit. Maar waar geen weg lijkt te zijn, kan al een spoor lopen.

GEDICHT-Rilke

Men moet de dingen
de eigen, stille, ongestoorde ontwikkeling laten,
die diep van binnen komt
en die door niets gedwongen of versneld kan worden;
eerst volledig rijpen
en dan baren.
Rijpen als een boom,
Die zijn sapstroom niet stuwt
en die rustig in de lentestormen staat,
zonder angst
dat er straks geen zomer kan komen.

Die zomer komt toch!
Maar hij komt alleen bij de geduldigen,
Die leven, alsof de eeuwigheid voor hen ligt,
zo zorgeloos en wijds.

Heb geduld met alles wat onopgelost is
in je hart en probeer je vragen met liefde te bezien,
als kamers die nog gesloten zijn.
Of als boeken in een volslagen vreemde taal.

Zoek nog niet naar antwoorden.
Die kunnen je nog niet gegeven worden,
Omdat je niet in staat zou zijn ze te leven.
Het gaat erom alles te leven.
Leef nu de vragen.
Misschien zul je dan geleidelijk, zonder het te merken,
jezelf, ooit op een dag,
in het antwoord terug vinden.

Brief Dirk de Wachter.

Een journalist schrijft een brief aan een bekende Vlaamse psychiater: "Volgens mij heb ik last van een klimaatdepressie. Bij alles wat ik gebruik en consumeer in deze neoliberale hel grijpen de angsten mij om beurten bij de keel: zo ga ik nu al gebukt onder kwikschrik, vliegverdriet, smulschroom, biefstukberouw, plasticpaniek, poolkapparanoia, autorexia- en de teller blijft tikken. In mijn zwartste nachten vervloek ik dat ik geboren ben. Nu mijn vraag, dokter, hoort al dat ongeluk bij de gewonigheid van het leven of mag ik toch eens -geheel klimaatneutraal- bij u op de sofa komen liggen?"

Antwoord van de psychiater:

"Dat gevoel waar u mee rondloopt, raakt me. Omdat het goed de symptomen van een nogal wijdverspreide aandoening beschrijft...Wees gerust, u hebt geen ziekte. U bent gestuit op niets minder dan uw geweten en u bent er duidelijk van geschrokken. Dat is geheel normaal. Misschien vindt onze huidige maatschappij het hebben van een geweten een probleem, een ziekte zelfs, maar mij lijkt het een goede zaak. (En al zeker indien u een journalist bent. We hebben grote behoefte aan journalisten met een geweten.) Het doet pijn, dat begrijp ik, maar het is heel erg goed dat u inzit over het klimaat. Aan de andere kant: u hoeft er niet uw slaap voor te laten wat mij betreft. U vraagt me of u nog mag vliegen? Vlieg maar, en voel u daar ongemakkelijk bij. En probeer de trein eens. En de boontjes uit Kenia: als u er veel zin in hebt, koopt u gerust een zakje. En voelt u de blikken van de anderen als u de boontjes in de winkelkar legt. Net zoals ik die voel als ik plastic flessen Italiaans bruiswater uit de rekken haal. Ik heb namelijk meegewerkt aan de spot over het ecologische van kraantjeswater. Maar ik drink nu eenmaal veel liever dat Italiaanse water! Uit het spumante borrelen mijn herinneringen op aan de wonderlijke reizen die ik als kind met mijn ouders kon maken. Tegelijk stemt het me tot twijfel en tot nadenken. Al dat nadenken is goed. U hoeft voor uw vermeende pathologie niet in behandeling. U mag zo voortdoen. En jawel, dit soort ongeluk behoort tot het gewone leven. Meer nog: Het is geen ongeluk. U hebt het geluk over een geweten te beschikken. Als u wilt kan ik u dat persoonlijk ook eens uitleggen, maar ik zal u op het hart drukken dat u na één afspraak niet hoeft terug te komen.

Het onder ogen zien van de onrechtvaardigheid van de wereld is een voorwaarde om als mens te bestaan. Het zich zelfgenoegzaam terugtrekken in een waan dat alles in orde is, is niet wat ik zou noemen 'bestaan'. De 'verborgen tranen van de wereld' (Emmanuel Levinas) niet zien is niet normaal. Armoede, geweld, mishandeling, de miserie van de vluchtelingen en de klimaatproblematiek zien en vervolgens tot engagement overgaan is de ware zin van het bestaan. Om dat te kunnen doen moet je het eerst zien en er een beetje ongelukkig door zijn, dat klopt.